

In lang niet alle ogen waarin ik tuur, voel ik me gespiegeld. Dat komt waarschijnlijk omdat ik, ondanks mijn werk waarin ik veel mensen zie, niet altijd diep genoeg kijk. De ogen die me echter in deze spiegel aanstaren, zijn wel heel uitdagend. Ze laten me heel diep zoeken.

DE PAUS en de INQUISITEUR

Door: **Maarten Oversier**

Tijdens onze zomervakantie in Frankrijk was ik met mijn zoon Justin van negen in het martelmuseum van Carcassonne, een beeldschone middeleeuwse vestingplaats in het hart van het mystieke Katharenland, de Languedoc.

Over de bloedige geschiedenis van dat gebied is nog steeds het laatste woord niet geschreven en waar veel bloed werd vergoten kwam meestal de kerk met hele grote ogen om de hoek kijken. Ondanks de vakantiestemming moest ik, eenmaal binnen, toch nog even slikken. Ook al wist ik ergens wat ik verwachten kon. Maar ik keek natuurlijk ook een beetje door de onschuldige ogen van mijn zontje mee. De twijfels of ik, ondanks zijn herhaaldelijk aandringen, toch niet wat overmoedig was geweest om hem hier binnen te loodsen, drongen zich onplezierig aan me op. De zwartste bladzijden van onze geschiedenis worden hier kleurrijk zichtbaar gemaakt tenslotte ...

De opbouw in het museum gaat van kwaad tot erger, en begint bij het aloude schavot. Lachend gooi ik denkbeeldige ploftomaten en rotte eieren naar Justin, die zich met zijn nek en polsen behendig tussen de twee planken heeft gewerkt.

Wat volgt is een even schokkende als indrukwekkende collectie marteltuigen, variërend van een roestige kuisheidsgordel tot aan smerige en oergemeen bedachte gereedschappen en constructies, die het menselijk lichaam op extreem bizarre manieren moeten folteren en teisteren. Dat de effectiviteit van deze apparaten niet veel te wensen over liet, blijkt wel uit de illustraties en de toelichtingen die erbij hangen. Mijn zoon wil natuurlijk meteen meer weten over het middeleeuws voorbehoedsmiddel en vraagt waar de ovaal langwerpige en de ronde, venijnig gekartelde openingen voor dienen. 'Die ronde maakt rozetten van drollen', zo grap ik nerveus om de ernst van het tentoongespreide wat te bagatelliseren. Daarna leg ik de werkelijke toedracht uit, die hij snapt zonder het te begrijpen. Mijn eerste uitleg spreekt duidelijk meer tot zijn verbeelding, maak ik op uit de luide geluiden die hij produceert met zijn mond en waarmee hij andere museumbezoekers tot geërgerd omkijken aanzet.

In een speciaal ingerichte hoek van het museum zie je hoe met behulp van etalagepoppen een gruwelijk tafereel uit de oudheid in scene is gezet. Een knappe jonge vrouw, half ontbloot in vodden, is boven een in gereedheid gebracht brandstapeltje vastgebonden en wacht haar lot af. Hier en daar staan wat kerkvaders in priesterpijpen, die met hun ernstige gezichtsuitdrukkingen geen emoties verraden en roerloos lijken toe te stemmen in de voltrekking van het zoveelste vonnis. Het laat me niet onberoerd moet ik bekennen. Het toonbeeld van pure schoonheid en onschuld, in de vorm van deze mooie maar gehavende jonge vrouw, versus de kille gewetenloze mannelijke machthebbers die zichzelf uit naam van God superieur hebben verklaard aan al wat leeft.

In een impuls zou ik haar wel willen verlossen, maar omdat haar hoofd voorovergebogen hangt, kan ik haar niet in de ogen kijken om te zien of ze dat zelf nog wel zou willen. God weet wat haar al ontnomen was en toebedeeld werd voordat de vlam, die hier weliswaar onschuldig elektrisch is, er in werkelijkheid inging?

'Le pape et l'inquisiteur'

Naast de vele weerzinwekkende martelat-tributen, waarvan de aloude duimschroefkun je nagaan - de meest onschuldige lijkt, prijken een aantal zeer indrukwekkende schilderijen aan de wanden. Een ervan, 'Le Pape et l'Inquisiteur' uit 1882, van een zekere Jean Paul Laurens, maakt op mij ongehoorlijk veel indruk.

Het is een prachtige verbeelding van de paus en de inquisiteur die met elkaar in een fluisterend conclaaf zijn tijdens de hoogtijdagen van de inquisitie in het tweede deel van de 15^e eeuw. De periode waarin de macht van de kerk ongekend was en ketterij tot een besmettelijke ziekte was uitgeroepen. Het rechtvaardigen van massale moordpartijen van ontelbare 'heksen, hoeren, ketteren en oproerkraaiers', behoorde tot hun vele verantwoordelijkheden. Op het schilderij zie je hoe deze twee sinistere heren in een 'ondersje' zaken bespreken en snode plannen smeden waarvan de inhoud zich laat raden. Het is zo fascinerend, gedetailleerd en levensecht geschilderd dat ik er even de tijd voor neem om het op me in te laten werken. Zoonlief, die het allemaal vrij nuchter lijkt op te nemen, verrast mij met de vraag wat ik er allemaal in zie. Dat is in kindertaal haast niet uit te leggen, besef ik me halverwege mijn poging om dat wel te doen, en hij zich

onttrekt aan mijn uitleg door te vragen wat we 's avonds gaan eten.

Aangemoedigd door iets ongrijpbaars doe ik een poging om me in te leven in de levingswereld van deze twee in mijn ogen uiterst macabere heren. Alsof iets me onvrijwillig noodzaakt een soort oprechte belangstelling te tonen voor wat deze lieden moet hebben gedreven om te doen wat ze ooit vonden dat gedaan moest worden. Gelukkig herken ik dit soort aandrang in mezelf. En daar ik wel vaker de publieke opinie niet vertegenwoordig moet ik ook hier weer heimelijk toegeven soms eigenaardige belangstellingen te koesteren. Ik ben slechts enorm nieuwsgierig naar wat ik slecht kan bevatten.

Terwijl ik de details in me opneem van de bleke tronies van deze geslepen, ondoor-

dringbare en met gemeenheid gelardeerde hoogwaardigheidsbekleders, raak ik in een lichte trance. Speurend naar mogelijke verborgen boodschappen die in het schilderij zouden kunnen zijn verstopt, krijg ik de spontane indruk dat de conversatie best wel eens over vrouwen zou kunnen gaan. De invalshoek van Jean Paul Laurens ten opzichte van de paus op het doek, geeft geen mogelijkheid om in zijn ogen te kijken. Wie zou dat in die tijd wel gekund hebben? De inquisiteur heeft zijn kijkers in schaduw gehuld. De heilige sloffen van de paus bivakkeren op een donkerrood fluwelen kussentje. Hun blikken richten zich op een door de inquisiteur aangewezen zinsnede in een document waarvan niemand de inhoud kent, laat staan zijn naam wenst. De wijsvinger van zijn linkerhand maakt een resoluut gebaar. In mijn beleving lijkt het te gaan om een beslissing

die genomen moet worden. Een lastige keus wellicht, waarvoor de inquisiteur toestemming nodig heeft van de paus, de menselijke belichaming van God die in alles het laatste woord heeft.

Het is duidelijk dat hier besluiten genomen worden op basis van een voor het publiek verborgen politieke agenda. Een duistere sub-bijbel vol belangen die met gevoelszaken of ethiek niets van doen hebben.

Hoewel het verbeelde scenario van de veroordeelde vrouw op de brandstapel en het schilderij in het museum op het eerste gezicht niks met elkaar te maken lijken te hebben, krijg ik ineens een nieuwe ingeving. Ik bedenk me dat het best goed zou kunnen zijn dat juist háár naam onder de met een rouwrand genagelde duim van de inquisiteur te lezen is, op een dodenlijst.

Dan hoor ik met mijn geestesoor op een zachtgrijze knisperende toon een meedogenloze stem. Een welhaast fluisterende stem die verhuld gaat in een rotte ademtocht. De inquisiteur vertelt dat deze vrouw de dochter is van een vooraanstaand en charismatisch koopman uit de stad. Een man wiens invloed een te grote reikwijdte krijgt, en die duidelijk een andere boodschap uitdraagt dan de kerk wenselijk acht. Om deze gang van zaken een halt toe te roepen stelt de inquisiteur voor de jonge dame tot uiterst onkuis te verklaren en te betichten van hoererij. Een duidelijk geval van de ketterse ziekte in een vergevorderd stadium.

Vervolgens worden koel de consequenties overdacht en kort besproken. Sluw als vossen worden anticiperende maatregelen bedacht om de burgers te overtuigen van het kwaad waardoor deze vrouw bezeten

is. Dat daarmee de aandacht als vanzelf bij haar familieleden en dus haar vader terecht gaat komen is het logische gevolg. Een zeer summier opgetrokken mondhoek die tevredenheid verraadt, is een detail op het schilderij dat me nu pas opvalt. Voordat dit agendapunt afgevinkt wordt, draagt de paus de inquisiteur op te regelen dat deze vrouw hem die avond voor verhoor bezoekt in de daarvoor speciaal ingerichte kamer. Met een droog kuchje maakt hij daarover een aantekening. Het is niet de eerste keer.

"Pap, kom eens kijken", roept mijn zoon, die alweer een vertrek verder is.

Versuft ontwaak ik uit mijn lugubere afdwalingen en besef dat ik me wel heel diep en vooral fantasierijk heb ingeleefd in de mogelijke achtergronden van het tafereel op het schilderij.

“Hiermee zaagden ze vroeger mensen doormidden”, vervolgt hij enthousiast.

Ontnuchterd maak ik mij los van ‘Le pape et l’inquisiteur’ en voeg me bij mijn zoon die op een reactie hoopt.

Regressie

Na een heerlijke vakantie vang ik opgeladen en geïnspireerd mijn werk weer aan. Er staan heel wat afspraken in de praktijkagenda en ik ben altijd weer benieuwd naar nieuwe cliënten.

Een van hen is een jonge vrouw. Haar knappe gezicht kijkt somber. Ze hoeft geen thee of koffie. Het valt niet mee om in haar zwaar-moedige ogen te kijken omdat haar hoofd steeds voorovergebogen hangt waardoor haar sluike zwarte haar haar gezicht deels bedekt. Ze vertelt me dat ze uit een zeer streng katholiek gezin komt. Al het-geen zich daar heeft afgespeeld, met inbegrip van verschillende nare intieme ervaringen in haar te jonge jaren, belemmeren haar om enig geluk te ervaren. Met regelmaat heeft ze zelfs suïcidale neigingen. Relaties heeft ze nooit gehad, seks is vies en beangstigt haar. Haar welgevormde lichaam, dat zich verraadt door strakzittende kleding, is onbelangrijk, vertelt ze. ‘Dominant, autoritair, handtastelijk en onberekenbaar’, zo omschrijft ze haar vader. Hij bekleedt sinds jaar en dag een vooraanstaande functie in het lokale kerkelijk bestuur. ‘Overal waar ik ook maar heen ga, lijkt hij als een alziend oog over mijn schouder mee te kijken, waardoor ik me nergens veilig voel.’

Wanneer we een regressie aanvangen, waarbij ik haar een instructie geef om terug te gaan in de tijd naar de kiem van het oordeel op vrouwelijkheid, vergrauwte ze meteen. Haar lichaam verstijft en ze ziet zichzelf ineens op een grote houten stoel zitten met een heel verfiind kerkelijk motiefje op haar pantoffels geborduurd. Pantoffels die op een donkerrood fluwelen kussen rusten. ‘Het is in een mufte ruimte, alsof ik wacht op een bespreking met een ander hooggeplaatst persoon ...’ zegt ze met een knisperende stem.

Een innerlijke dader dient zich aan, aanvankelijk tot mijn verrassing, want meestal melden zich eerst slachtoffers uit het verleden als het gaat om dit soort zware kost. Via een aantal intensieve sessies komt er uiteindelijk wat licht in de duisternis van mijn cliënt.

En ik?, vraag ik mij na afloop af. Ik ben dadermoe. Als ik me ’s avonds onder het tandenpoetsen in de ogen kijk, zie ik plots een herkenning van iets dieps dat ik lang kwijt was: onschuld. En erg diep kijk ik nu niet eens. Mijn eigen bruine ogen, die van die herkenning spontaan nat zijn geworden, doen me denken aan een angstige jonge vrouw op een brandstapel die het geloof in het goede, en daarmee haar onschuld, is kwijtgeraakt.

Als ik de volgende ochtend op mijn kantoor kom, ligt daar een vakantie tekening van mijn zoon, die inmiddels weer naar school is. Hij heeft een enorme taart getekend, met bruine rozetten erop. ‘Sjokolade-rossetten’ staat er als ik de pijlen volg. In de lucht boven de taart tekent hij een kinderlijke versie van de kuisheidsgordel die wij in Carcassonne zagen. Als hij ’s middags thuis komt, lachen we ons suf. Zijn onschuld is hij duidelijk niet kwijt. ◀

Maarten Oversier, Reïncarnatietherapeut te Roden:
www.maartenoversier.nl